

Nr 138.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till Stockholms högskola jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 97, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1953/54 beräkna till Bidrag till Stockholms högskola ett förslagsanslag av 6 300 000 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i propositionen nr 123, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikdepartementet för den 27 februari 1953 föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1953/54, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Stockholms högskola, som föranledes av vad departementschefen anförde, dels godkänna av departementschefen angiven huvudstat för Stockholms högskola att tillämpas under budgetåret 1953/54, dels ock till Bidrag till Stockholms högskola för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 6 125 000 kronor.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehåft *dels* en inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* väckt motion (II: 280), vari hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av budgetförslaget för 1953/54 måtte fatta sådant beslut att terminsavgifterna helt avskaffas vid Stockholms högskola,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hansson m. fl.* (I: 394) och den andra inom andra kammaren av herr *Severin* i Stockholm *m. fl.* (II: 497), i vilka hemställts, att riksdagen, utöver de anslag till Stockholms högskola, vilka föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 123, måtte bevilja erforderliga medel för inrättandet av en tjänst som biträdande lärare i ärfthighetslära vid högskolan.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för innehållet i nämnda motioner hänvisas till motionerna II: 280 och II: 497.

Huvudstatens utgiftssida.

Posten till avlöningar är nu uppförd med förslagsvis 3 340 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär — förutom vissa automatiska utgiftsökningar på grund av beslutade löneregleringar, det rörliga tilläggets höj-

ning m. m. — beträffande personalorganisationen m. m. huvudsakligen följande.

1. Professur i statistik i stället för en personlig professur i ämnet.
2. Ytterligare en professur inom ämnesområdet psykologi och pedagogik.
3. Professur i sociologi med jämväl viss undervisnings- och examinations-skyldighet vid socialinstitutet i Stockholm; samtidigt indrages en be-fattning som biträdande lärare i sociologi.
4. Ytterligare sex docentbefattningar.
5. Biträdande lärare i försäkringsmatematik och matematisk statistik.
6. Ytterligare en biträdande lärare i kemi.
7. Förste assistent i stället för andre assistent i fysiologisk botanik.
8. Ytterligare en förste amanuens i mekanik och matematisk fysik.
9. Höjning av humanistiska avdelningens kursanslag från 39 700 till 56 000 kronor.
10. Biblioteksamanuens i reglerad befordringgång vid humanistiska bib-
lioteket.
11. Tillfällig förstärkning med 25 000 kronor av anslagsmedlen till extra
personal vid humanistiska biblioteket (nu 10 000 kronor).
12. Höjning av arvodet till en expeditionsvakt vid humanistiska biblio-
teket från 2 700 till 3 000 kronor.
13. Ytterligare ett kanslibitråde i Ce 11 vid kansliet, avsett i första hand
för matematisk-naturvetenskapliga avdelningen.
14. Ombildning vid kemiska övningslaboratoriet av tre befattningar som
förste amanuens och en som andre amanuens till en befattning som
förste assistent och en som andre assistent.
15. Uppräkning av delposten till särskilda löneförmåner och vikariats-
ersättningar med 40 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t framlagt förslag om inrättande av en personlig professur i stadshistoria för docenten F. A. Lindberg. Högskolans bidrag till denna professur begränsas till 9 100 kronor, motsvarande från högskolan nu utgående arvode till Lindberg för viss undervisning i stadshistoria. Åter-stoden av avlöningskostnaderna vid professuren skall enligt gjorda utfästelser bestridas av svenska stadsförbundet med bidrag från Stockholms stad. Enligt departementschefen skall Lindberg i pensionsavseende anslutas till statens pensionsanstalt och staden svara för pension åt Lindberg och hans efterlevande.

I motionerna I: 394 och II: 497 har anförts bland annat följande.

Enligt den nya stadgan för examina inom de filosofiska fakulteterna måste alla blivande filosofie magistrar med de biologiska ämnena i examen — d. v. s. sådana filosofie magistrar som skola bli berättigade att under- visa i biologi vid läroverken — ha genomgått en särskild kurs i ärftlighets- lära. Denna nya stadga är visserligen icke ännu stadfäst men förväntas bliva detta inom den allra närmaste framtiden med avsikt att den skall träda i kraft fr. o. m. höstterminen 1953. Eftersom den ifrågavarande kursen i ärftlighetslära alltså skall bli obligatorisk för en betydande grupp studen- ter är det uppenbarligen nödvändigt att det finns lärarkrafter att leda kursen. För att sålunda Stockholms högskola skall ha möjligheter att inom

berörda område utbilda läroverkslärare i enlighet med kraven för sådan utbildning synes det vara nödvändigt att riksdagen beviljar medel till en tjänst som biträdande lärare i ärfthlighetslära vid Stockholms högskola.

Därest riksdagen av statsfinansiella skäl ej skulle finna det möjligt att i år bifalla detta förslag vilja vi i andra hand föreslå att riksdagen — därest medel skulle finnas tillgängliga — måtte medgiva att ett tillfälligt anslag för det angivna ändamålet må utanordnas under nästkommande budgetår från det s. k. krisanslaget, avseende vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor. Vi finna det uppenbart att denna fråga är av så stor principiell och praktisk vikt för biologilärarnas utbildning, att den här subsidiärt föreslagna speciella och begränsade utvidgningen av krisanslagets ram i avvaktan på mera definitiva lärararrangemang i genetik vid våra lärosäten ter sig mer än tillfyllestgörande motiverad.

Posten till bidrag till vissa institutioner är i gällande huvudstat uppförd med 122 900 kronor. Genom beslut den 30 juni 1952 har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens i skrivelse 1952: 69 anmälda beslut medgivit, att posten må under budgetåret 1952/53 överskridas med 15 460 kronor, varvid posten skulle fördelas sålunda:

1.	Bidrag till nordiska museet	38 360
2.	» » psykotekniska institutet	65 530
3.	» » ryska institutet	34 470
	Summa kronor	138 360

Departementschefen har förordat denna posts uppräknings med dels 15 500 kronor, motsvarande det för innevarande budgetår medgivna anslagsöverskridandet, dels ock 4 600 kronor för inbindning av ryska institutets bokbestånd.

Posten till omkostnader är nu uppförd med 632 600 kronor.

Departementschefen har föreslagit att posten för nästa budgetår uppföres med 672 400 kronor, innebärande en förstärkning av dessa anslagsmedel med 39 800 kronor.

Posten till materiel m. m. är nu upptagen med 490 000 kronor.

Enligt departementschefen bör posten för nästa budgetår uppräknas med 40 000 kronor till 530 000 kronor.

Posten till engångskostnader för materielanskaffning är nu upptagen med 125 000 kronor.

Universitetskanslern har förordat, att ifrågavarande utgiftspost för nästa budgetår uppföres med sammanlagt 325 000 kronor, därav 150 000 kronor för automatisk telefonväxel.

Departementschefen har anfört följande.

En automatisering av högskolans telefonväxel är otvivelaktigt att betrakta som en rationaliseringsåtgärd, ägnad att på längre sikt hålla kost-

naderna för högskolans verksamhet nere. Jag ansluter mig därför till det härutinnan framlagda förslaget och beräknar för nästa budgetår under förevarande utgiftspost medel härför med äskat belopp, 150 000 kronor. Någon utgiftsökning härutöver anser jag mig däremot icke i nuvarande läge kunna tillstyrka. Nu ifrågavarande utgiftspost bör alltså för nästa budgetår höjas med 150 000 kronor till 275 000 kronor.

För innevarande budgetår har 1 040 000 kronor anvisats till engångskostnader för byggnadsarbeten fördelade på följande sätt:

Uppförande av nybyggnad för humanistiska biblioteket	590 000
Inredning och utrustning av denna byggnad samt flyttning av bibliotekets samlingar	50 000
Uppförande av nybyggnad för zootomiska institutet	400 000
Summa kronor	1 040 000

Kanslern förordar, att ifrågavarande utgiftspost för nästa budgetår upptages med 2 255 000 kronor och fördelas på följande sätt:

1. Inredning och utrustning av humanistiska bibliotekets nybyggnad samt flyttning av bibliotekets samlingar	50 000
2. Nybyggnad för zootomiska institutet	1 830 000
3. Påbörjande av reparation av kanslibyggnaden	75 000
4. Nybyggnad för fysiska institutet	150 000
5. Utförande av del av panncentral	150 000
Summa kronor	2 255 000

Departementschefen har anfört följande.

Med hänsyn till inträdda prisstegringar torde kostnaderna för inredning och utrustning av humanistiska bibliotekets nybyggnad samt flyttning av dess samlingar icke kunna rymmas inom ramen av hittills anvisade belopp, sammanlagt 225 000 kronor. Jag föreslår, att för ändamålet anvisas ytterligare 50 000 kronor.

På grundval av i maj 1949 rådande priser uppskattades kostnaderna för uppförandet i en första etapp av en ny huvudbyggnad för zootomiska institutet till 1 500 000 kronor, varav 400 000 kronor anvisats för innevarande budgetår. Ifrågavarande huvudbyggnad beräknas nu draga en kostnad av 1 800 000 kronor. En ytterligare medelsanvisning av 1 400 000 kronor erfordras alltså för byggnadsföretagets slutförande. Jag förordar, att sistnämnda belopp anvisas för nästa budgetår.

Till inredning och utrustning av zootomiska institutets nybyggnad står fondmedel å omkring 170 000 kronor till förfogande. Medelsbehovet därutöver har angivits till 430 000 kronor, vilket belopp äskats för nästa budgetår. I avvaktan på att en närmare utredning om medelsbehovet förebringas från högskolans sida, begränsar jag mig nu till att förorda, att 350 000 kronor beräknas för ändamålet för nästa budgetår under förevarande utgiftspost.

Då jag funnit det motiverat, att erforderliga reparationsarbeten i högskolans kanslibyggnad påbörjas så snart omständigheterna det medgiver, förordar jag i enlighet med föreliggande förslag, att ett belopp av 75 000 kronor beräknas härför.

Behovet av nya och utvidgade lokaler för fysiska institutet är enligt min mening så starkt framträdande, att nybyggnad för institutet bör komma till utförande så snart möjligheter härtill föreligger. Med hänsyn till förhållandena å byggnadsmarknaden i Stockholm, torde emellertid medelsanvisningen till nu ifrågavarande byggnadsföretag för nästa budgetår i enlighet med av kanslern framlagt förslag böra begränsas till 150 000 kronor.

En första del av en för bland annat samtliga byggnader i kvarteret Vega gemensam panncentral torde i enlighet med föreliggande förslag böra komma till utförande i samband med zootomiska institutets nybyggnad. Kostnaderna härför har beräknats till 150 000 kronor. Jag förordar, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör förevarande utgiftspost uppföras med 2 175 000 kronor.

Posten till pensioner och livräntor är nu uppförd med förslagsvis 100 000 kronor.

Departementschefen har beräknat, att för nästa budgetår under förevarande post erfordras ett belopp av 200 000 kronor, vilket innebär en ökning med 100 000 kronor.

Huvudstatens inkomstsida. Anslagsbehovet.

Högskolans inkomster utöver statsbidraget och bidraget från Stockholms stad ha av departementschefen beräknats sålunda:

Avkastning från högskolans fonder	470 000
Avgifter från de studerande	165 000
Hyror och arrenden	31 900
Bidrag från enskilt håll	35 600
Diverse inkomster	2 900
	Summa kronor 705 400

Såsom av den föregående redogörelsen framgått har å andra sidan huvudstatens utgiftssida beräknats sålunda:

Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	4 035 000
Bidrag till vissa institutioner	143 000
Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	672 400
Materiel m. m.	530 000
Engångskostnader för materielanskaffning	275 000
Engångskostnader för byggnadsarbeten	2 175 000
Pensioner och livräntor, <i>förslagsvis</i>	200 000
	Summa kronor 8 030 400

Departementschefen har i detta sammanhang anført följande.

Anslagssumman skulle vid bifall till vad jag föreslagit komma att uppgå till (8 030 400 — 705 400 =) 7 325 000 kronor, varav Stockholms stads

bidrag utgör maximibeloppet 1 200 000 kronor och statens bidrag återstoden eller 6 125 000 kronor. Förslagsanslaget till Bidrag till Stockholms högskola bör alltså uppföras med sistnämnda belopp, vilket innebär en anslagsökning med 2 189 000 kronor. Enligt gällande avtal utgör stadens bidrag 1 200 000 kronor, när anslagssumman överstiger 4 800 000 kronor. Om anslagssumman icke överstiger sistnämnda belopp, bidrager staden enligt avtalet med 1/4 av densamma, dock lägst med 700 000 kronor. Hade stadens bidrag icke maximerats på sätt nyss angivits, skulle bidraget vid i övrigt oförändrade bidragsgrunder för nästa budgetår ha uppgått till över 1 800 000 kronor. Med hänsyn till penningvärdets förändring efter avtalets tillkomst torde förhandlingar böra upptagas med vederbörande kommunala organ i syfte att ernå en förhöjning av bidraget från staden.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och har icke funnit något att erinra mot vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört och förordat.

Vidkommande motionerna I: 394 och II: 497 är utskottet icke berett att i enlighet med motionärernas yrkande tillstyrka inrättandet av den ifrågasatta biträdande lärarbefattningen i ärfthighetslära. Såsom motivering för att nämnda befattning nu skulle komma till stånd har i motionerna anförts bland annat, att avsikten vore att i det förslag till ny stadga för filosofiska examina, som inom den närmaste tiden kunde förväntas från universitetskanslerns sida, uppställa fordran på en obligatorisk kurs i ärfthighetslära för blivande biologilärare. Utskottet vill med anledning härav för sin del framhålla, att utskottet icke har något att erinra mot att, därest ifrågavarande undervisning får obligatorisk karaktär, Kungl. Maj:t må efter prövning huruvida och i vilken utsträckning särskilda medel erfordras för undervisningens upprätthållande i mån av behov bestrida kostnaderna härför av det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget till Vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen i högre skolor.

Utskottet avstyrker bifall till det i motionen II: 280 framställda yrkandet om helt avskaffande av terminsavgifterna vid Stockholms högskola.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 394 och II: 497 samt II: 280,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1953/54, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Stockholms högskola, som föranledes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna följande huvudstat för Stockholms högskola att tillämpas under budgetåret 1953/54:

H u v u d s t a t .

Utgifter:

1. Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	4 035 000
2. Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	672 400
3. Materiel m. m.	530 000
4. Engångskostnader för materielanskaffning ..	275 000
5. Engångskostnader för byggnadsarbeten	2 175 000
6. Bidrag till vissa institutioner	143 000
7. Pensioner och livräntor, <i>förslagsvis</i>	200 000
	<hr/>
	Summa kronor 8 030 400

Inkomster:

1. Avkastning från högskolans fonder	470 000
2. Avgifter från de studerande	165 000
3. Hyror och arrenden	31 900
4. Bidrag från enskilt håll	35 600
5. Diverse inkomster	2 900
6. Bidrag från Stockholms stad	1 200 000
7. Bidrag från staten	6 125 000
	<hr/>
	Summa kronor 8 030 400

c) till *Bidrag till Stockholms högskola* för budgetåret 1953/54 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 6 125 000 kronor.

Stockholm den 15 maj 1953.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 137.